

Nr. 5 2023

# DANCE SEASON

## Holland Dance Festival

### Het 19<sup>e</sup> Holland Dance Festival staat voor de deur:

van 24 januari t/m 17 februari 2024  
vieren we opnieuw de rijkdom en veelzijdigheid van de dans

### Interview

Ailey II – Francesca Harper:  
*‘De soulfulness, de funk, het ritme – dit werk omvat echt al mijn ‘joy of joys’*

### Interview

Kimberley Harvey:  
Op zoek naar een balans tussen kunstenaarschap en activisme tijdens het DanceAble Symposium

### Ambassadeurs

Kom dichterbij de actie dan u ooit voor mogelijk had gehouden



Seizoen 2023-2024

# BIRMINGHAM ROYAL BALLET

Carlos Acosta *Director*

Exclusief in  
Nederland!

# Māh

*Inspired by Malala*

holland  
dance  
festival

12 t/m 15 juni 2024  
Nieuwe Luxor Rotterdam

droom en daad

[holland-dance.com](https://holland-dance.com)

## INHOUD

**Dance Season**  
Holland Dance Festival  
Editie nr. 5 – 2023

pagina 4  
**Editorial**  
Voorwoord door Samuel Wuersten

pagina 8  
**Bits & Pieces**

pagina 14  
**Het achtste  
wereldwonder**  
Francesca Harper over Ailey II

pagina 20  
**'Forces of nature' die  
op elkaar inwerken  
en elkaar versterken**  
Vooruitblik op het  
Holland Dance Festival

pagina 26  
**Haute cuisine en  
Grand Dance op een  
historische locatie**  
Holland Dance Festival  
@ The Grand

pagina 28  
**'De aanwezigheid van  
een artiest met een  
beperking die werkt,  
faciliteert, doceert,  
optreedt – alleen dat  
is al een vorm van  
activisme.'**  
Interview Kimberley Harvey

pagina 32  
**Marc Brew & Sidi  
Larbi Cherkaoui,  
An Accident**  
Wereldpremière op het  
Holland Dance Festival

pagina 34  
**HDF Abonnement**  
Geniet van meerdere voorstellingen  
tegen een voordelig tarief

pagina 36  
**Vriendschapsverzoek**  
Word Holland Dance  
Festival Ambassadeur

**'Goed nieuws,  
slecht nieuws,  
en ingewikkeld nieuws'**

→ Lees de Editorial van Samuel Wuersten verder op pagina 4

# Hier is de dans thuis



Dans is vluchtig. Het is geen schilderij dat je in een museum kunt ophangen. Dans gebeurt, en dan is het weer voorbij. Morgen moet het opnieuw, anders bestaat het niet meer. Het betekent dat we er hard voor werken, steeds opnieuw. Aan de vooravond van een nieuw seizoen zie ik waar we allemaal mee te maken hebben. Mooie voorstellingen en bijzondere projecten om naar uit te kijken. Maar ook misstanden door onze hele sector heen – van ballet tot ballroom – die we niet mogen negeren. En het monnikenwerk dat een nieuw Kunstenplan betekent. Goed nieuws, slecht nieuws, en ingewikkeld nieuws.

Om met het slechte nieuws te beginnen: afgelopen mei verscheen het uitgebreide en kritische rapport *Schaduw dansen*. Wijdverbreid wangedrag in de sector en hoe hoger het niveau, hoe erger de misstanden. Het is een rapport dat veel heeft losgemaakt. Met alle verhalen die de laatste jaren ook uit andere sectoren naar voren zijn gekomen, vraag je je af: waar gebeurt dit eigenlijk niet? En moeten we niet een stap verder doen dan rapporten schrijven?

We zijn het er allemaal over eens dat grensoverschrijdend gedrag niet kan, niet mag, en toch gebeurt het steeds opnieuw. Machtsmisbruik is overal. Maar dat constateren is niet genoeg. Een landelijk klachtenloket opzetten lost niets op. Dan stellen we alleen het probleem aan de orde en blijven we hangen in verantwoordiging, net zo lang tot onze aandacht verslapt en het een stille dood sterft. Tot de volgende misstand aan het licht komt.

Kunnen we in plaats daarvan samen nadenken over oplossingen? Hoe creëer je een veilige omgeving voor iedereen, om te kunnen leren en dansen en doen? Wat is daarvoor nodig? Wat zijn onze standaarden, en hoe houden we elkaar daaraan? Ik hoop dat we samen op zoek kunnen gaan naar concrete oplossingen voor onze danspraktijk en dat iedereen die daar invloed op uit kan oefenen zijn verantwoordelijkheid neemt. Want hoe groter het probleem, hoe kleiner de oplossing begint: bij jezelf. En bij je directe omgeving.

## Een gemiste kans

Ingewikkeld vind ik dit jaar het nieuwe Kunstenplan. Talloze mensen besteden iedere vier jaar zeeën van tijd om alle plannen tot in detail op papier te zetten, met prachtige doelstellingen, speerpunten en beleidsvisies. Plannen die we de afgelopen jaren nauwelijks hebben kunnen uitwerken of verwezenlijken, omdat ze werden overschaduwd door corona en we ons allemaal vooral hebben gericht op overleven. En hoewel de directe aanwezigheid van de pandemie voorbij is, zitten we nog wel degelijk met de brokstukken. Er valt nog zo veel te herstellen, te repareren en op te bouwen. Een mooi moment om het hele aanvragencircus maar eens over te slaan, zou je denken. Maar dat lukte niet. Ook een *light* versie lijkt er niet van te komen. Iedereen koerst weer keihard aan op een *full-blown* plan.

Natuurlijk zetten we ons iedere keer weer graag in voor deze onmisbare subsidies. Maar het kost ons ook veel. Als je de zeeën van tijd die in de opstelling van de aanvragen gaat zitten zou verzilveren, zou je waarschijnlijk al anderhalf dansgezelschap kunnen subsidiëren. Het is tijd en energie die niet naar de ontwikkeling van de eigen organisatie of het realiseren van nieuwe projecten toe kan. Al ruim voor corona baarde de alleen maar groter wordende bureaucratische belasting me zorgen. Of het nu om cultuur, onderwijs of zorg gaat, al dat papierwerk houdt ons weg bij onze *core business*. Corona was een mooie kans geweest om elkaar op basis van vertrouwen ruimte te gunnen. Om te zeggen: laten we het nu eens wat makkelijker maken voor elkaar. En die kans hebben we gemist.

## Een thuis voor de dans

Goed nieuws is er gelukkig volop. Er komt weer een prachtig festival aan komende winter. Het publiek weet de weg terug te vinden naar de zalen. En de dans krijgt een thuis. Tijdens corona had ik volop tijd om na te denken en één idee werd steeds groter: het is hoog tijd dat Nederland een huis voor de dans krijgt. Een fysiek gebouw waarin de dans leeft, waarin de dans in al zijn veelzijdigheid een thuis heeft en zichtbaar is, op een prominente plek in een grote stad. Rotterdam, de stad die de twee oudste dansinstellingen van Nederland huisvest – dansacademie Codarts uit 1931 en Scapino Ballet Rotterdam uit 1945 – en het eerste HipHopHuis ter wereld uit 2001, is wat mij betreft de ideale locatie.

Het Danshuis is voor alle dans. Voor amateurs, voor inclusie, voor topdansers. Een bruisende plaats waar 24 uur per dag wordt gedanst en gemaakt en alles aanwezig is wat nodig is voor dat proces. Denk aan ontmoetingsplekken en presentatiestudio's. Maar ook een expertisecentrum voor de gezondheid van dansers. Dansgezelschappen die zich er vestigen, doorlopend danslessen, een archief, en gedeelde

faciliteiten. We zijn allemaal heel erg gewend om alles zelf te doen, op een eiland. Maar wat als we het samen doen en de verbinding zoeken?

Met dit idee heb ik aangeklopt bij Stichting Droom en Daad. Zij omarmden het plan en wezen meteen het gebouw aan dat het zou moeten worden: het PROVIMI gebouw naast de FENIX. Deze honderd jaar oude havenloods, destijds de langste ter wereld, wordt momenteel door Droom en Daad getransformeerd in een museum over migratie. Aan het eind van de pier is een geweldige, prominente plek voor het Danshuis. Een tastbaar gebouw voor een ongrijpbare kunstvorm: het artistieke en maatschappelijke gezicht van de dans. Het plan ligt klaar. Het enthousiasme is er. Het is alleen nog wachten op de gunning van het gebouw door de gemeente Rotterdam.

## Een nieuw seizoen

Het afgelopen jaar zagen we het succes van drie zeer uiteenlopende producties: de 'Afrikaanse' uitvoering van Pina Bausch' *Rite of Spring*, de presentatie van het Cubaanse Acosta Danza en het wereldberoemde Stuttgarter Ballett dat Jiří Kylián's avondvullende icoon *One of a Kind* ten tonele bracht. Kort na elkaar neergezet, en stuk voor stuk uitverkocht. Het laat zien hoezeer mensen zich kunnen vinden in deze kunstvorm. Als je eenmaal ontdekt hebt dat dans een belevenis van jezelf is, dat het niet uitmaakt wat het zou moeten betekenen maar draait om jouw tijd en jouw ervaring, dan ben je verkocht.

Het komende seizoen belooft opnieuw die bijzondere ervaringen. De steeds verrassende seizoensprogrammering in Amare, een Talent On The Move tournee in 30 steden, het Holland Dance Festival in de winter, en als afsluiter van het seizoen de wereldpremière van *Māh* – een nieuw werk dat door vijf verschillende choreografen voor het Birmingham Royal Ballet is gemaakt, geïnspireerd op Malala. Ik kan niet wachten. ●



Samuel Wuersten  
Artistiek en algemeen directeur  
Holland Dance Festival



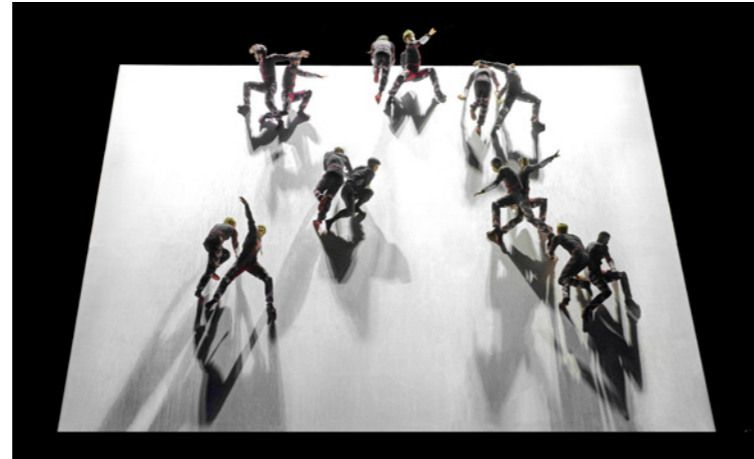
## FIND: spraakmakende samenwerking

Met FIND bundelen drie Haagse organisaties hun krachten om spraakmakende internationale dansproducties naar Den Haag te halen en Den Haag als de dansstad van Nederland verder te profileren. Vanuit Amare nemen zakelijk directeur Leontien Wiering en hoofd programmering Geesje Prins zitting in de programmaraad, vanuit Holland Dance Festival is dat artistiek en algemeen directeur Samuel Wuersten en vanuit het Nederlands Dans Theater is dat artistiek directeur Emily Molnar.

## Grenzeloos genieten van dans van de andere kant van de aardbol door Sydney Dance Company

Op vrijdag 20 en zaterdag 21 okt brengt de Sydney Dance Company Rafael Bonachela's ontroerende, krachtige en hypnotiserende *Impermanence*. De emotionele muziek van de met een Grammy Award bekroonde componist Bryce Dessner complementeert deze choreografie, die een diepgewortelde en opwindende verkenning van schoonheid en verwoesting is. Het tweede werk van deze FIND-voorstelling is het prijswinnende *Forever & Ever* van Antony Hamilton: een mix van dance, techno, *high fashion* en flitsende verlichting die een hypnotiserend effect heeft. Dit grensverleggende werk – dat ideeën over orde, chaos, populaire cultuur en menselijk gedrag onderzoekt – is een gedurfde en opwindende theatrale ervaring die je niet mag missen. Mooie bijkomstigheid: Sydney Dance Company wordt live begeleid door een strijkkwartet met muziek die raakt tot diep in je hart.

vr 20 & za 21 okt 2023, Amare Den Haag



## GöteborgsOperans Danskompani brengt nieuw werk van Hofesh Shechter

Op donderdag 30 en vrijdag 31 mei is een van Europa's creatiefste en meest dynamische gezelschappen op het gebied van hedendaagse dans te zien. GöteborgsOperans Danskompani brengt een *double bill* van bestaand werk, hun grote hit *Skid* van de Frans-Belgische choreograaf Damien Jalet en een nieuwe choreografie van niemand minder dan Hofesh Shechter. *Skid*, met een dansvloer die 34° gekanteld is, daagt de dansers uit voorbij de zwaartekracht. Dit levert bloedstollende situaties, krachtige beelden en onverwacht ontroerende momenten op. Of, in de woorden van choreograaf Jalet: "Het gaat over dansers die het oncontroleerbare beheersen." De dansers glijden langzaam van de helling af en dat krijgt door zijn ongehaaste, repetitieve aard een hypnotiserende, bizarre schoonheid. Het vooraanstaande GöteborgsOperans Danskompani bestaat uit 38 dansers uit meer dan 20 landen die ieder op een eigen wijze bijdragen aan het unieke kunstenaarschap van de groep. Met 's werelds meest toonaangevende choreografen, zoals Hofesh Shechter, creëert het ensemble nieuwe, revolutionaire werken.

do 30 & vr 31 mei 2024, Amare Den Haag

## Duik in de droomwereld van Virtual Reality Gezocht: enthousiaste, jonge dansers

In 2021 maakte de Franse choreograaf Fabien Prioville met een groep dansamateurs een korte voorstelling in *virtual reality*, die met een 360°-camera werd opgenomen in Amare. Tijdens het Holland Dance Festival genoten honderden bezoekers van deze bijzondere VR-danscreatie door met een VR-bril op naar dansers op 'het podium' te kijken. Vanwege dit grote succes en vooral door de enthousiaste reacties van het publiek vroeg Holland Dance Festival aan de Cubaanse choreograaf Miguel Altunaga om voor het komende festival in 2024 een nieuw VR-project te maken. Daarvoor zoekt hij enthousiaste, jonge (amateur)dansers die deze uitdaging willen aangaan.

In dit project wordt hedendaagse dans vermengd met elementen van surrealisme en worden er bewegingen gecreëerd die zowel complex als expressief zijn. Altunaga nodigt iedere (amateur)danser van 16 t/m 22 jaar met danservaring uit om te auditeren.

AUDITIE OP ZATERDAG 30 SEPTEMBER 2023

Miguel Altunaga neemt moderne danstechnieken op in het auditieproces, met een sterke nadruk op improvisatie en het verkennen van ieders eigen unieke bewegingsmogelijkheden. Daarnaast geeft hij prioriteit aan het tonen van de individualiteit en artistieke expressie van elke danser. Het VR-dansproject gaat om het proces, om samen tot iets wonderschons te komen. Je hoeft niets voor te bereiden: wees jezelf en laat zien wat je kan. Meld je aan via de website.



## Samuel Wuersten in gesprek bij MISCHA! op NPO 1

In de podcastaflevering van 12 juli hebben presentatrice Mischa Blok en Samuel Wuersten een openhartig gesprek over zijn drijfveren en inzichten in de danswereld. "Dansers doen de meest moedige dingen op het podium in een vreemde combinatie van nederigheid en zelfvertrouwen. Als alles om je heen ingewikkeld wordt, is het broodnodig dat mensen op een positieve manier geraakt worden. Dansers hebben een karakteristieke charme; ze laten dingen niet onafgemaakt, hebben een ongelooflijke discipline en zijn doelgericht. Wij denken dat dansen van 20 tot 25 jaar is en dan houdt het op, maar dansen kent geen leeftijdsgrens. Jonge dansers moeten de kans krijgen om zich als mens en kunstenaar te ontwikkelen."

Beluister de podcastaflevering 'MISCHA! praat met Samuel Wuersten' via de QR-code:





## Nederlands Balletgala opgedragen aan Samuel Wuersten

Stichting Dansersfonds '79 heeft besloten om de vijftiende editie van haar Nederlands Balletgala op te dragen aan Samuel Wuersten. Daarmee wil het fonds – dat in 1979 werd opgericht door voormalig sterdansers Alexandra Radius en Han Ebbelaar – Samuel eren voor al zijn inspanningen voor de Nederlandse dans in de afgelopen drie decennia. Han Ebbelaar: “Samuel Wuersten is een belangrijke bruggenbouwer en schakel binnen de internationale en Nederlandse danswereld. Met zijn warme persoonlijkheid zet hij zich onvermoeibaar en waar dan ook in voor de dans, en op indrukwekkende wijze verbindt hij daarbij instellingen, initiatieven en dansstijlen met elkaar. Het Holland Dance Festival heeft zich onder zijn leiding ontwikkeld tot een vooraanstaand internationaal dansfestival, dat Nederland bij elke editie weer laat kennismaken met een enorme diversiteit aan kwalitatief hoogstaande dansproducties van over de hele wereld.”

Samuel Wuersten: “Ik beschouw het als een grote eer dat het Dansersfonds heeft besloten om zijn gala dit jaar aan mij op te dragen. Ik volg Alexandra Radius en Han Ebbelaar al sinds ik in 1985 vanuit mijn geboorteland Zwitserland naar Nederland kwam en heb enorme bewondering voor het werk van dit bijzondere dansechtbaar. De toewijding waarmee zij de Nederlandse dans, jaren na beëindiging van hun danscarrières, nog altijd op de voet volgen is uitzonderlijk. Net als de wijze waarop zij inmiddels met hun fonds al meer dan veertig jaar jong danstalent met beurzen en prijzen ondersteunen. Dat juist zij nu hun gala aan mij opdragen, ervaar ik als een groot cadeau.”

Hoogtepunten tijdens de gala-editie van dit jaar zijn onder meer Crystal Pites juichend ontvangen *Ten Duets on a Theme of Rescue* (Nederlands Dans Theater 2), een deel uit de recente, avondvullende hitproductie *Carmen* (Introdans) en twee adembenemende, virtuoze duetten uit respectievelijk David Dawson's *The Four Seasons* en William Forsythes *Pas/Parts 2018* (beide Het Nationale Ballet). Ook zijn er bijdragen van Scapino Ballet Rotterdam, Conny Janssen Danst en de Junior Company van Het Nationale Ballet. Kortom: de ideale kans om (opnieuw) kennis te maken met de top van de Nederlandse dans!

ma 13 november 2023, DeLaMar theater Amsterdam

## Kom in beweging met Good [old] Times

Al vele jaren organiseren wij onder de noemer *Good [old] Times* danslessen speciaal voor 55-plussers. De motivatie en het plezier dat we bij onze deelnemers zien, gunnen wij iedereen – zeker in deze tijd. Dans is een taal die communiceert, verbindt, in vervoering brengt, iets teweegbrengt en zelfs de aanmaak van zogeheten ‘gelukshormonen’ stimuleert. En dans is zeker ook iets om zelf te doen, hoe oud je ook bent en wat je ervaring ook is. Vanaf september beginnen de nieuwe cursussen in Theater Dakota & De Nieuwe Regentes in Den Haag. Bij *Good [old] Times* gaat het om bewegen, waarbij we uitgaan van de persoonlijke verhalen en beleving van de deelnemers.

Meer informatie is te vinden op de website.



## DanceAble Young!

Ben jij tussen de 8 en 14 jaar en heb jij zin om te dansen, maar weet je door je (fysieke) beperking niet zeker of dansen wel iets voor jou is? Meld je dan nu aan voor de DanceAble Young lessen van Holland Dance Festival.

Holland Dance Festival vindt dat dans én zelf dansen voor iedereen is. Het hele jaar door organiseren wij daarom lessen, workshops en projecten voor uiteenlopende doelgroepen. DanceAble Young is geschikt voor iedereen met en zonder (fysieke) beperking. De lessen worden verzorgd door professionele Holland Dance Festival dansdocenten. Tijdens de cursus maak je door dansoefeningen en choreografieën kennis met moderne dans. De dansdocenten houden rekening met de verschillende mogelijkheden van alle deelnemers, zodat iedereen de les goed kan volgen. Want tijdens de lessen staat vooral dansplezier centraal!

Meer informatie is te vinden op de website.

## “Aanstormende dansers vol explosiviteit en strijdkracht” – Theaterkrant

Aanstormende danstalenten, vol explosiviteit en met een ongekend niveau energie. Dat biedt de voorstelling *Talent On The Move* van Holland Dance Festival en Codarts Rotterdam, dé internationale hotspot voor eigentijdse dans. Met trots laat Holland Dance Festival het Nederlandse publiek kennismaken met de sterren van morgen. Een dertigtal dansers, afkomstig uit alle delen van de wereld, toont een uniek programma. De show bestaat uit solo's, duetten en groepsstukken – afkomstig uit bestaand repertoire van internationale topchoreografen en uit nieuw werk van jonge choreografietalenten. Dit nieuwe werk is vaak speciaal voor de dansers van Codarts en voor deze tournee gecreëerd. *Talent On The Move* is een aanstekelijke, hartverwarmende show op het hoogste niveau, waarbij de passie en energie van het podium afspatten: ieder jaar weer, ieder jaar anders, en dat al bijna twintig jaar lang. Te zien in o.a. Delft, Amsterdam, Tiel, Groningen, Enschede, Rotterdam, Sittard, Kampen, Hogeveen en Almere.

Kijk voor de gehele speellijst op de website.



## Gelukskind

Na jaren van stilte zagen het afgelopen dansseizoen opeens twee belangwekkende Nederlandse dansboeken het licht. Eind vorig jaar kwam *Levensdans* uit, een levendig en rijk geïllustreerd eerbetoon aan voormalig sterdansers Alexandra Radius en Han Ebbelaar, en recent verscheen een nieuwe biografie van Hans van Manen, de choreograaf aan wie Radius en Ebbelaar zoveel in hun carrière te danken hebben. Sjeng Scheijen, die eerder al veel indruk maakte met zijn boek over impresario Sergej Diaghilev, beschrijft in *Gelukskind* – want zo ziet Van Manen zichzelf – hoe de choreograaf als kind verzwakt en uitgehongerd uit de Tweede Wereldoorlog kwam. De lagere school heeft hij niet afgemaakt, een opleiding tot choreograaf heeft hij nooit gevolgd, muzieknoten kan hij niet lezen, maar toch groeide Van Manen in de tweede helft van de vorige eeuw uit tot de belangrijkste choreograaf die Nederland ooit gekend heeft, en ook internationaal is er – nog steeds – vrijwel geen andere dansmaker die aan zijn reputatie en genialiteit kan tippen.

Scheijen typeert Van Manen als de maker van een even ongrijpbaar als onontkoombaar oeuvre, een avonturier die de wereld veroverde maar lege hotelkamers haatte en eigenlijk geen dag zonder zijn vrienden kon. Scheijen: “Ik wilde een biografie schrijven die de lezer meesleept, met een verhaal dat een persoonlijkheid tevoorschijn trekt en inzicht geeft in wat Van Manen dagelijks doet.” Tegelijkertijd vertelt *Gelukskind* ook de geschiedenis van het grote creatieve experiment van de jaren zestig en zeventig, waarin Van Manen een cruciale rol speelde.

Sjeng Scheijen: *Gelukskind. Het leven van Hans van Manen*. Prometheus, € 35.

Foto Talent On The Move: Arash Nikkhal



## Message In A Bottle Kate Prince & Sting

*Message In A Bottle*, de adembenemende nieuwe danstheaterproductie van Kate Prince op muziek van 17-voudig Grammy Award-winnaar Sting is dit seizoen exclusief in Nederland te zien. Het Holland Dance Festival i.s.m. De Graaf & Cornelissen Entertainment presenteert deze adembenemende dansvoorstelling in vijf Nederlandse theaters. Het vredige dorpje Beekoo leeft van vreugdevolle vieringen. Plotseling wordt het aangevallen en verandert alles voorgoed. Drie broers en zussen, Leto, Mati en Tana, moeten een gevaarlijke reis ondernemen om te overleven.

*Message In A Bottle* – geïnspireerd door de gepassioneerde en iconische muziek van Sting, met onder andere *Every Breath You Take*, *Roxanne* en *Walking On The Moon* – is een opbeurend en aangrijpend verhaal over menselijkheid en hoop dat reflecteert op belangrijke wereldwijde thema's, met behulp van energiek voetenwerk, opzweepende dansstijlen en adembenemend atletisch vermogen.

Te zien vanaf november 2023 in Amsterdam, Rotterdam, Heerlen, Breda en Groningen.

Foto: Helen Maybanks



Bekijk gelijk de trailer:

# Het achtste



# wereld- wonder



Van de vele danstraktaties die het negentiende Holland Dance Festival te bieden heeft, zijn de voorstellingen van Ailey II beslist een niet te missen kers op de taart. Het jongerengedans van het prestigieuze (in 2019 nog met laaiend succes door ons gepresenteerde) Alvin Ailey American Dance Theater trapt de viering van zijn vijftigste verjaardag begin 2024 af in Den Haag en Rotterdam. Artistiek directeur Francesca Harper: “Ik zie het als mijn taak om Ailey’s unieke ‘legacy’ te koesteren, maar tegelijkertijd wil ik absoluut ‘fearless’ zijn en met deze fantastische jonge dansers een nieuwe, onbekende toekomst in duiken.”



“Het is geweldig! Elke dag opnieuw!” Francesca Harper kan zich, zegt ze, niet beter wensen dan dagelijks omringd te worden door de jonge dansers van Ailey II. “Ik heb oprecht niet eerder performers ontmoet die zó gepassioneerd zijn. Ik hoef nooit te zeggen dat ze harder moeten werken, er is geen danser die tijdens de repetities maar een beetje afwachtend aan de kant staat. Elke keer dat ik de studio binnenkom, word ik weer getroffen door hun enorme toewijding en inzet, die niet te stuiten energie en dat heerlijk rauwe, ongepolijste dat deze dansers zo bijzonder maakt. Samenwerken met jonge talenten die alles geven, alles tonen van wie ze zijn, is werkelijk een groot voorrecht; daar put ik zelf ook elke dag weer kracht uit.”

Na een succesvolle carrière als danseres, Broadwayster, zangeres, actrice en aanvoerster van haar eigen Francesca Harper Project, is Harper in 2021 benoemd

tot artistiek directeur van Ailey II. En, zegt ze, het universum moet het zo gewild hebben. “Ik ben als het ware opgegroeid binnen de Ailey-organisatie. Mijn moeder was jarenlang directeur van de Ailey School, Alvin Ailey was onderdeel van ons leven. Als jong meisje bij hem in de studio vertoeven heeft een enorme impact op mij gehad. Destijds al werd ik diep geraakt door zijn *Revelations* en zijn muze Judith Jamison (die Ailey later als artistiek leider zou opvolgen – red.) was – waarschijnlijk omdat ze net als ik lang en gespierd was – een groot voorbeeld voor mij.”

### De cirkel is rond

Niettemin was Harper aanvankelijk slechts een van de vele kandidaten voor de directeursfunctie bij Ailey II, waarvoor internationaal uitgebreid geworven werd. “Ik

werd gevraagd om te solliciteren en dacht: o, dat kan een interessante kans zijn. Maar hoe verder ik in het sollicitatieproces kwam en hoe meer ik mij verdiepte in de missie van Ailey en mijn ideeën daarover, des te meer begon mijn hart over te stromen. Waar ik eerst vooral nieuwsgierig was, viel ik gaandeweg – opnieuw – als een blok voor de Ailey-organisatie. Tijdens het laatste sollicitatiegesprek heb ik al mijn aantekeningen aan de kant geschoven; de woorden rolden als vanzelf over mijn lippen. Toen ik uiteindelijk als laatste kandidaat overbleef, realiseerde ik me: ‘Oh gosh, they really like me!’ Ik was geleid en vereerd, maar voelde me tegelijkertijd ook gekwalificeerd voor de job. Ik zag voor mij hoe mijn moeder altijd met zoveel liefde jonge talenten stimuleerde en voedde, ik herinnerde me dat ze zei dat dat een van de mooiste taken in het leven was. En ik dacht: dit moet zo zijn, de cirkel is rond.”

### Empowerment

Alvin Ailey – die in 1958 zijn Alvin Ailey American Dance Theater oprichtte – was in 1974 een van de eerste artistiek leiders in de internationale danswereld die een tweede gezelschap voor jonge dansers startte. Daarmee was hij een lichtend voorbeeld voor de vele juniorengedans die later ontstonden, zoals in ons land onder meer NDT 2, Introdans Ensemble voor de Jeugd en, recent, de Junior Company van Het Nationale Ballet. Harper: “Ailey was een visionair. Hij realiseerde zich al vroeg dat hij zijn oorspronkelijke missie – het versterken van en creëren van mogelijkheden voor dansers die binnen de traditionele danswereld minder kansen kregen – moest uitbreiden naar de jongere generatie. Met Ailey II (dat aanvankelijk het Alvin Ailey Repertory Ensemble heette – red.) sloeg hij een belangrijke brug tussen de dansopleidingen, waaronder de in 1969 opgerichte Ailey School, en het professionele dansveld. Daarmee heeft hij in grote mate bijgedragen aan de ‘empowerment’ van niet alleen jonge Afro-Amerikaanse dansers, maar van jongeren van alle achtergronden en culturen. En met succes, want tegenwoordig bestaat ons ‘hoofdgezelschap’ voor maar liefst 75 procent uit voormalige Ailey II-dansers. Daarnaast kom je hen ook tegen bij wereldvermaarde gezelschappen

als de Martha Graham Dance Company, Paul Taylor Dance Company, Parsons Dance, Ballet Hispánico, Nederlands Dans Theater en bij topchoreografen als Sharon Eyal en William Forsythe. En typisch voor de Ailey-organisatie: als dansers – na hun opleiding aan de Ailey School of na een contract bij Ailey II – een tijdje weg zijn geweest, zijn ze altijd weer welkom om terug te keren.”

### Genereus en onbaatzuchtig

Zelf nam Harper als jonge danser ook regelmatig lessen bij de Ailey School, maar omdat ze meer gefocust was op een balletcarrière, volgde ze haar officiële opleiding aan de School of American Ballet en Joffrey Ballet School. In 1991 maakte ze als 22-jarige de overstap van het New Yorkse Dance Theatre of Harlem naar Ballett Frankfurt, waar ze drie jaar later tot soliste werd bevorderd. “William Forsythe (die Ballett Frankfurt met zijn radicale choreografieën wereldfaam bezorgde – red.) was, na Ailey, de tweede visionair met wie ik heb mogen werken. Ailey en hij hadden veel gemeen, ze waren beiden extreem genereus en totaal onbaatzuchtig. Twee grote leiders, naar wie ik mijzelf echt hoop te kunnen modelleren.”

Ook tijdens haar Forsythe-jaren bleef het Ailey-imperium ‘een tweede huis’ voor Harper. “Ik hielp mijn moeder bij audities en zag hoe jonge dansers zich binnen de veilige omgeving van de Ailey School en Ailey II ontwikkelden, hoe ze gaandeweg transformeerden tot sterke, zelfbewuste professionals.”

Maar Alvin Ailey gaf niet alleen jonge dansers volop kansen, hij haalde ook tal van jonge – inmiddels beroemde – choreografen binnen. “Ik herinner mij vroeger werken van bijvoorbeeld Eliza Monte, Bill T. Jones en Arnie Zane, en zag ook het eerste stuk dat Robert Battle (de huidige artistiek directeur van Alvin Ailey American Dance Theater – red.) voor Ailey II maakte.”

Zelf kreeg Harper in die tijd ook de smaak van het choreograferen te pakken. “Forsythe gaf ons de ruimte om ook andere projecten te doen en zo kon het, grappig genoeg, gebeuren dat ik mijn eerste full-length werk tijdens het Holland Dance Festival uitbracht. Daarna maakte ik nog een paar stukken voor Ballett Frankfurt en toen heb ik contact gezocht met Sylvia Waters, mijn voorganger bij Ailey II, waarna ik niet alleen twee werken voor Ailey II heb gemaakt, maar ook door Judith Jamison werd gevraagd om een stuk voor het hoofdgezelschap te creëren.”

Jamison, Waters en vooral moeder Denise Jefferson zijn, zegt ze, bij de invulling van haar nieuwe functie belangrijke voorbeelden. “Ik heb het grote geluk gehad dat ik met deze drie sterke Afro-Amerikaanse vrouwen ben opgegroeid. Als zij – in een nog veel uitdagendere tijd – in staat waren om een gezelschap of school te leiden, moet ik het ook kunnen.”

‘De soulfulness,  
de funk, het ritme –  
dit werk omvat echt  
al mijn ‘joy of joys’”



### ‘Oh my god, dat dit bestaat’

Hun ‘legacy’ en die van Ailey voortzetten, ziet Harper als een cruciale taak. “Het koesteren van dat fundament is zó belangrijk. Maar tegelijkertijd heb ik, door met Forsythe te werken, geleerd om absoluut ‘fearless’ te zijn. We weten niet wat de toekomst ons qua hedendaagse dans gaat brengen, maar ik weet wel: je moet van die klif af durven springen, je moet het lef hebben om een nieuwe, onbekende toekomst in te duiken.”

Dat betekent dat Ailey II de komende jaren een gemixt repertoire zal hebben van grote namen, ‘cutting edge’-choreografen, aanstormende talenten en nieuwe, nog onbekende makers. Al zal de nadruk tijdens de feestelijke viering van het vijftigjarig bestaan van Ailey II in Den Haag en Rotterdam op de twee eerste categorieën liggen. Voorsnog staan, zegt Harper, drie werken vast: Forsythes *Enemy in the Figure*, Ailey’s *Revelations* en haar eigen, heel persoonlijke *Freedom Series*. “Dit is het eerste werk dat ik na mijn benoeming maakte. De choreografie is geïnspireerd door mijn eigen herinneringen, aan mijn moeder en de enorme pijn die ik voelde na haar overlijden, aan mijn tijd als danser, en aan alle kansen en gebeurtenissen die mij hebben gemaakt tot wie ik nu ben. Maar dan wel in abstracte vorm; uiteindelijk gaat het stuk vooral over

identiteit, harmonie en over wat het betekent deel te zijn van een community.”

Forsythes *Enemy in the Figure* danste Harper zelf talloze malen. “Het was het tweede werk dat ik van hem zag en na afloop dacht ik echt: ‘Oh my god’, dat dit bestaat! Die geweldige inclusieve manier van werken – Bill heeft zich zowel door ballet als hiphop laten inspireren –, die waanzinnige muziek van Thom Willems met al die counterpoints en beats, de soulfulness van de choreografie, de funk, het ritme – dit werk omvat voor mij echt al mijn ‘joy of joys’.”

En net zoals het hoofdgezelschap dat in 2019 deed, zal ook Ailey II de voorstellingen in Nederland besluiten met Ailey’s *Revelations*, dat door artistiek directeur Robert Battle wordt aangeduid als ‘het achtste wereldwonder’. Harper: *Revelations* is Ailey’s ‘signature piece’, het belichaamt wie wij zijn. Het stuk voert ons terug naar Ailey’s eigen jeugd in Texas, en handelt over alle pijn en strijd die de Afro-Amerikaanse gemeenschap heeft moeten doorstaan tot aan de meest feestelijke en vreugdevolle momenten in het leven. *Revelations* is zó expressief, zó persoonlijk, je voelt gewoon dat het recht uit Ailey’s hart komt en het is dan ook een groot cadeau om dit werk opnieuw met het Nederlandse publiek te mogen delen.”

### ‘Remarkable, excellent and fabulous’

Zelf stond Harper al vele malen op het Holland Dance Festival, als danseres, als choreograaf, met haar Francesca Harper Project en als soloartiest. “Ik ben ongelooflijk blij met alle kansen die Samuel Wuersten mij heeft geboden, Holland Dance Festival voelt daarvoor als mijn derde huis. En dat ik nu met Ailey II, en dan nog wel ter viering van onze vijftigste verjaardag, mag terugkeren... het kan gewoon niet mooier!”

Enthousiast prijst ze opnieuw haar ensemble van twaalf jonge dansers aan, onder wie de Nederlandse Maggy van den Heuvel, die ze als een ‘true powerhouse’ omschrijft. “Maar ze zijn alle twaalf ‘remarkable, excellent and fabulous’. Dit zijn de sterren van de toekomst! En mijn taak ligt erin dat ik hen mag leren om al hun energie, techniek, stamina en hartstocht in te zetten voor artistieke zeggingskracht en hoogstaand vakmanschap. Dat betekent ook dat ze soms even gas terug moeten nemen, soms wat meer naar binnen gericht moeten zijn, om vervolgens het beest in zichzelf weer op volle kracht los te laten.” •

Ailey II: 25 en 26 januari 2024 in Amare, Den Haag, en 27 en 28 januari 2024 in het Nieuwe Luxor Theater in Rotterdam. Voor meer informatie en reserveringen: [www.holland-dance.com](http://www.holland-dance.com).



# ‘Forces of nature’ die op elkaar inwerken en elkaar versterken

Het negentiende Holland Dance Festival staat voor de deur: met talloze premières en primeurs vieren we van 24 januari tot en met 17 februari 2024 – in Den Haag, Delft, Tilburg en Rotterdam – opnieuw de grote rijkdom en veelzijdigheid van zowel de internationale als de Nederlandse dans. Iconische gezelschappen staan naast nieuwe ontdekkingen, gevierde dansers en choreografen delen de festivalpodia met veelbelovend jong talent. “Verwondering staat voorop”, zegt festivaldirecteur Samuel Wuersten over de door hem gemaakte keuzes. “Ik houd van dans met veel impact, van dans die mensen echt raakt.”



Ruimte creëren voor nieuwe initiatieven, samenwerkingen tot stand brengen, dwarsverbanden leggen en stilstaan bij memorabele gebeurtenissen. Het is waar 'bruggenbouwer' Samuel Wuersten zich bij elke nieuwe festivaleditie weer vol overgave op stort. Elke kans die hij krijgt om de dans te promoten en theaters, gezelschappen, choreografen en dansopleidingen warm te krijgen voor bijzondere projecten grijpt hij met beide handen aan. Wuersten: "Mijn eerste reflex is altijd: waar is de verbinding te vinden? Hoe kunnen we mensen en ideeën aan elkaar koppelen? Zodat één plus één elke keer weer veel meer wordt dan twee."

Vernieuwing is daarbij essentieel – "want de ontwikkelingen en trends in de danswereld volgen elkaar snel op" – maar tegelijkertijd blijft Wuersten al jaren doelbewust trouw aan een aantal voor hem belangrijke speerpunten. "Bij alles wat we als Holland Dance Festival doen, willen we uitdragen dat dans echt voor iedereen is. Dat doen we in onze festivalbiënnale enerzijds door een programma te presenteren dat een enorme diversiteit aan smaken en stijlen vertegenwoordigt, en anderzijds door performers van alle achtergronden, leeftijden en fysieke mogelijkheden een podium te bieden."

Daarnaast ziet hij Holland Dance Festival ook meer en meer als een netwerkorganisatie, die niet alleen signaleert wat er in de internationale danswereld speelt, maar daar als initiator, samenwerkingspartner en conservator zelf ook een actieve rol in speelt. "Dat betekent ditmaal bijvoorbeeld dat we werk van jonge Israëlische en Palestijnse makers van het mede door ons geïnitieerde Pitching-project tonen, dat we ruimte maken voor onconventioneel georganiseerde gezelschappen, nieuwe dansvormen belichten, maar ook dat we twee belangrijke jubilea vieren."

## Jubilerende junioren

Om met dat laatste te beginnen: Ailey II, het jongeregezelschap van Alvin Ailey American Dance Theater, start het jaar van zijn vijftigste verjaardag in Den Haag en Rotterdam. Wuersten: "Alvin Ailey was in 1974 een van de eersten die een ensemble voor jongere dansers oprichtte en daarmee een belangrijke brug tussen opleiding en professie sloeg. Na het overweldigende succes van het 'hoofdgezelschap' – dat we in 2019 naar Nederland haalden – vieren we nu het exceptionele talent van deze jonge dansers die niet alleen in het eigentijdse repertoire geenszins onderdoen voor hun oudere collega's, maar die met een werk als *Revelations* ook de 'legacy' van Alvin Ailey nieuw leven inblazen."

En in de komst van Ailey II zag bruggenbouwer Wuersten meteen een mooie aanleiding om ook bij het jubileum van een ander jongeregezelschap stil te staan: de Junior Company van Het Nationale

Ballet, die in 2023/2024 haar tienjarig bestaan viert. "Ook deze groep zal een eenmalig, exclusief voor het Holland Dance Festival samengesteld programma dansen, waarmee zij laat zien hoe krachtig ze zich sinds haar oprichting heeft ontwikkeld."

## Nederlandse en zelfs Europese primeurs

Voor Wuersten is het cruciaal dat in zijn festival gezelschappen optreden die nergens anders in Nederland te zien zijn. Naast Ailey II zijn dat in de komende editie onder meer de New Zealand Dance Company, de Amerikaanse Gibney Company en het gezelschap van Fransman Hervé Koubi. Wuersten: "Hervé Koubi was met zijn overdonderende *Ce que le jour doit à la nuit* een van de hoogtepunten van het vorige festival en ik ben dan ook heel blij dat hij nu terugkeert met *SOL INVICTUS*, waarin naast de fenomenale dansers dit keer ook het visuele aandeel spectaculair is."

Een hoogtepunt worden zeker ook de (wegens corona ruim drie jaar uitgestelde) voorstellingen van de New Zealand Dance Company. "Bij een gezelschap dat van zo ver komt, geldt al helemaal: als wij het niet naar Nederland halen, doet niemand het. Inmiddels heeft de groep een nieuwe leiding, maar het repertoire is nog altijd even uniek: een fascinerende mix van eigentijdse dans, gevoed door traditionele Maori-invloeden."

De Amerikaanse Gibney Company maakt met haar optreden op het Holland Dance Festival zelfs haar Europese debuut. "Artistiek leidster Gina Gibney timmert al langer aan de weg, maar waar de focus voorheen op haar eigen werk lag, weet ze inmiddels de meest interessante namen aan zich te binnen, onder wie ook bij ons bekende grootheden als Ohad Naharin en Sharon Eyal."

Tot de voor Nederland nieuwe gezelschappen behoren ook twee groepen die zich met 'street and club'-dansstijlen vooral op een jong publiek richten. "Het Berlijnse A Human Race brengt in het festival een geweldige 'krumpversie' van Stravinsky's *Sacre du printemps*. En Avant Garde Dance, een van de aanvoerders binnen de Londense hiphopscene, komt met Tony Adigun's *Illegal Dance*, een alle zintuigen prikkelende totaalbeleving."

## De schoonheid van de imperfectie

Dat schoonheid, plezier en ontroering niet aan fysieke perfectie gebonden zijn, wordt ook in deze negentiende festivaleditie weer volop duidelijk. Wuersten: "Ik kijk bijvoorbeeld enorm uit naar de wereldpremière van *An Accident*, de nieuwe solovoorstelling



‘In het begin denk je ‘dit kán niet waar zijn’, maar al gauw ga je voor de bijl’



die topchoreograaf Sidi Larbi Cherkaoui creëert in samenwerking met danser Marc Brew, die na een ernstig ongeluk in een rolstoel belandde. Marc – die al eerder op ons festival optrad – oogt wellicht fragiel, maar is dat allesbehalve. Hij en Larbi zijn twee ‘forces of nature’ die op elkaar inwerken en elkaar versterken.”

Van een totaal andere orde is *Graces* van de Italiaanse choreografe Silvia Gribaudi. “Een hilarische productie. In het begin denk je ‘dit kán niet waar zijn’, maar al gauw ga je voor de bijl: zonder enige gêne neemt Silvia alles en iedereen en vooral haar eigen imperfecties en die van haar dansers op de hak. Daarmee scoren ze overal een gigantisch succes, maar nu pas komen ze voor het eerst naar Nederland.”

Ook geeft Wuersten, net als in 2022, opnieuw het podium aan de nog jonge Compagnie 21, een inclusief gezelschap dat dansers met en zonder beperking samenbrengt. “Huischoreograaf Jordy Dik is een visionair en een van de meest bevoegen en veelbelovende mensen die ik ken. Zijn producties verdienen het om door een groot publiek te worden gezien.”

### Alle leeftijden op het podium

Jong talent, maar evengoed de oudere danser in de spotlight zetten. Ook dat ziet Wuersten als een belangrijke taak. Naast Ailey II en de Junior Company van Het Nationale Ballet bevat het festivalprogramma daarom ook een bijzondere editie van het jongtalentenprogramma *Talent On The Move*. “Hierin zullen niet alleen de uitzonderlijke hbo-studenten van Codarts optreden, maar, exclusief voor het festival, ook een nog jongere generatie dansers, afkomstig van zowel de Codarts-vooropleiding als van de Groupe Grenade uit Aix-en-Provence, die onder aanvoering van Josette Baiz een opleiding krijgen waarin stimulering van hun creativiteit vooropstaat.”

Het internationale Pitching-project (hierboven al genoemd) biedt kansen aan jong choreografisch talent uit Israël. “Beginnende makers mogen hun voorstellen pitchen voor een panel van artistiek directeurs, met het idee dat deze directeurs allen op zijn minst één plan kiezen en tot uitvoer brengen. Maar bij de eerste editie zijn uiteindelijk alle voorstellen gehonoreerd, en zo brengen wij in het festival maar liefst drie premièrewerken van respectievelijk Ori Lenkinski, May Zarhy en Sahar Damoni.”

Ook *Good [old] Times*, de tweejaarlijkse productie voor dansers van 55 jaar en ouder, krijgt dit keer een bijzondere invulling. “Waar eerdere *Good [old] Times*-producties vaak op nostalgische gevoelens inspeelden, gaat nu een groep senioren onder leiding van choreografe Lonneke van Leth een sprankelende jeugdproductie maken. Opa’s en oma’s gaan dus als het ware voor hun kleinkinderen dansen.”

### Opvallende rol voor vrouwelijke choreografen

Traditiegetrouw presenteren ook Nederlands Dans Theater en Korzo zich tijdens het Holland Dance Festival. Van de Franse choreograaf Antonin Rioche is in Korzo het indrukwekkende *Glitter* te zien, waarin de dansers hun haat-liefdeverhouding met roem, schijnwerpers, bewondering en staande ovaties etaleren. Wuersten: “Antonin is een bijzondere maker, die fantasierijke, poëtische en fijngevoelige werken maakt.” Nederlands Dans Theater brengt *From Here Now Far*, een programma met nieuwe creaties van toneelregisseur Simon McBurney (in samenwerking met Crystal Pite) en topchoreografes Sharon Eyal en Gabriela Carrizo.

Vrouwen hebben dit keer sowieso een belangrijke stem in het festival, want naast Pite, Eyal, Carrizo, Francesca Harper (artistiek directeur van Ailey II), Gina Gibney, Lonneke van Leth en de drie vrouwen van het Pitching-project heeft ook het Haagse gezelschap Another Kind of Blue voor het eerst een (vrouwelijke) gastchoreograaf uitgenodigd: Wubkje Kuindersma. Wuersten: “Zij en artistiek leider David Middendorp zullen samen een bijzonder avondvullend programma creëren, *Digital Twin*, waarin zij met onder meer dans, animatie en drones de relatie tussen de mens en onze digitale ‘tweeling’ (alle data die over ons is opgeslagen – red.) zullen onderzoeken.”

### Gun het jezelf!

“Gun jezelf de beleving van dans”, antwoordt Wuersten op de vraag waarom je deze komende festivaleditie niet mag missen. “Dans is niet elitair. Dans is er voor iedereen en in alle smaken. Zeker in het Holland Dance Festival, want ik ben een veelvraat: ik houd van alle soorten dans. Alleen saaie voorstellingen waarin heel weinig gebeurt, zijn bij mij weinig kansrijk. Ik ben, wanneer ik voor het festival de wereld over reis, vooral op zoek naar verwondering. Ik houd van dans met veel impact, van dans die mensen echt raakt. Ik durf daarom in alle bescheidenheid ook te zeggen dat alleen al het Holland Dance Festival-label een reden is om te komen, want we doen er als festival elke keer weer alles aan om voorstellingen te brengen die absoluut de moeite waard zijn om je huis voor te verlaten.” Lachend: “Als ik daar niet voor zou kunnen instaan, zou ik me schuldig voelen dat ik mensen een avond van de bank aftrek.” •

**Negentiende editie Holland Dance Festival: 24 januari t/m 17 februari 2024 in Den Haag, Delft, Tilburg en Rotterdam. Meer info en reserveringen via [www.holland-dance.com](http://www.holland-dance.com).**

# Beleef het Holland Dance Festival *@ The Grand*

Het Holland Dance Festival @ The Grand is exclusief terug op vrijdag 22 en zaterdag 23 maart 2024. Een exclusieve dansvoorstelling in de historische Raadzaal van het prachtige hotel, waar haute cuisine en dans op hoog niveau samenkomen.

Het schitterende hotel Sofitel Legend The Grand Amsterdam vormt voor deze voorstelling wederom het decor. Als voormalig hoofdkwartier van de Nederlandse Admiraliteit en het stadhuis van Amsterdam heeft The Grand een rijke geschiedenis. De voetstappen van een vervlogen tijdperk weergalmen in de gangen en de rijke geschiedenis toont zich in de legendarische service, het fantastische decor en de inspirerende culinaire proposities. De voorstelling vindt plaats in de in 1926 gebouwde Raadzaal, waarbij u aan tafels voor twee personen om de dansers heen zit.

Dankzij deze intieme setting krijgt u tijdens de voorstelling de kans om de mens achter de danser te zien. De voorstellingen worden gedanst door de Codarts Dance Company, dat bestaat uit de internationale toptalenten van Codarts Rotterdam: dé hotspot voor eigentijdse dans in Nederland. Het uitdagende programma toont niet alleen de veelzijdigheid van deze jonge dansers, maar is tegelijkertijd een betoverende collage van choreografiestijlen. Het programma vormt een goede kennismaking met het veelzijdige palet van de eigentijdse dans, met bestaand repertoire van internationale topchoreografen en werk dat speciaal voor de dansers is gecreëerd.

Het is een aanstekelijke show op hoog niveau, waarin de passie en energie van het podium spat: ieder jaar weer,

ieder jaar anders. De dansoptredens worden afgewisseld met een viergangendiner, onder leiding van meesterchef Raoul Meuwese. Zijn enorme talent en continue streven naar het ultieme niveau passen bij de hoogstaande gastronomische kwaliteiten. Meuwese kookt volgens klassieke Franse traditie, maar met een moderne twist. Hij houdt van 'subtiele smaken en niet te zware gerechten'. "Ik probeer zoveel mogelijk eerlijke en natuurlijke producten te gebruiken en ik ga altijd met de seizoenen mee." De chef laat zich ook graag inspireren door kunst en de natuur. "Je kunt daar bij het uitdenken van gerechten mooie vergelijkingen mee trekken." Hij gelooft dan ook heilig in de combinatie van zijn haute cuisine en de optredens van de dansers van Codarts Dance Company: "Eigentijdse dans past heel goed bij mijn manier van koken, en het concept van Holland Dance Festival @ The Grand past ook weer heel goed bij The Grand. Ik denk dat wij en Holland Dance Festival ook eenzelfde publiek trekken: mensen die houden van kunst en het goede leven en bewust kiezen voor artistieke topkwaliteit." •

€ 129 p.p.

*incl. voorstelling, viergangendiner en bijpassende wijnen. Er is keuze uit een Grand menu en een Vegetarisch menu, meer informatie vindt u op de website.*

'Haute cuisine en  
Grand Dance op een  
historische locatie'

# Kunstenaar- schap & Activisme:



## op het snijvlak van mindervaliditeit & creativiteit



Deze winter maakt het DanceAble Symposium opnieuw onderdeel uit van het Holland Dance Festival. Na de laatste online editie in 2022 kunnen deelnemers nu live van elkaars gezelschap genieten terwijl ze in discussie gaan over het snijvlak van kunstenaarschap en activisme. Kimberley Harvey, onafhankelijk dansartiest met een beperking, is co-curator van het programma. ‘De aanwezigheid van een artiest met een beperking die werkt, faciliteert, doceert, optreedt – alleen dat is al een vorm van activisme.’



‘Als we echt verlangen naar een meer diverse kunstensector, dan is dat een verantwoordelijkheid die gedeeld moet worden.’

Kimberley Harvey is een performer, choreograaf en docent, Director of Artist Development & Young People voor Candoco Dance Company, en eigenaar van het inclusieve dansgezelschap Subtle Kraft. Nadat ze Irene van Zeeland, Hoofd Holland Dance Festival in de Maatschappij, ontmoette tijdens een British Council project in Malmö, Zweden, zijn de twee samen aan de slag gegaan om het DanceAble Symposium te cureren. ‘Onze eerste gesprekken waren een gelegenheid om te praten, gedachten en ideeën uit te wisselen, en manieren te verzinnen waarop we de volledige danssector konden veranderen’, zegt Harvey glimlachend.

#### **Hoe zou je het thema van dit jaar, Kunstenaarschap & Activisme, beschrijven?**

De danser wordt in onze sector steeds vaker geacht om belangen te behartigen. Voor zichzelf, voor wat ze nodig hebben en voor eerlijke behandeling en gelijkheid. In het geval van artiesten met een beperking vergt alleen je aanwezigheid al een bepaalde vorm van activisme. In de danssector moet je continu voor jezelf opkomen, want veel van de bestaande systemen zijn niet flexibel of eenvoudig aan te passen. En er is het gevoel dat steeds zeggen wat je nodig hebt over kan komen als moeilijk doen, dat je te veel een probleem bent, dat het te veel geld kost. De aanwezigheid van een artiest met een beperking die werkt, faciliteert, doceert, optreedt – alleen dat is al een vorm van activisme.

Mensen uit gemarginaliseerde groepen, minderheden, of mensen die als ‘de ander’ worden gezien, worden vaak binnengehaald om te spreken voor hun groep of te helpen bij het doorvoeren van veranderingen, omdat zij degenen zijn met de kennis en geleefde ervaring. En dat ligt heel ingewikkeld. Het is geweldig als individuen en hun ervaringen worden gewaardeerd en gerespecteerd, dat ze worden meegenomen zodat er veranderingen kunnen plaatsvinden. Maar we moeten niet vergeten dat het hier gaat om de levens van mensen. Het kan nuttig zijn, maar er moet wel sprake zijn van eigenaarschap en respect. En de vraag is: wie profiteert hiervan? Welk doel dient het? Er zijn situaties waarin de focus wordt: ‘We praten met de persoon met de beperking, dus dat is toch goed?’ Maar er komt wel wat meer bij kijken.

Een beperking is maar een deel van een identiteit. Er zijn zo veel kanten aan wie we zijn als mensen. Als je een artiest met een beperking bent, wordt er wel eens vergeten dat je misschien ook een vrouw met een beperking bent, of een queer vrouw met een beperking, of een cis man met een beperking. Er zijn veel verschillende identiteiten. Waar is de ruimte voor individuen om te definiëren wie ze zijn, en op welke manier ze daarbinnen ook activisten kunnen zijn?

#### **Het laat de complexiteit van het onderwerp zien – er is zo veel om over te praten en na te denken.**

Dat is zo. En het is geweldig dat de verschillende sprekers – zoals Diana Niepce, Leisa Prowd, Katarzyna Żeglicka en Jone San Martín Astigarraga – allemaal hun eigen kijk op het onderwerp hebben. Dat is de enige manier waarop het gesprek zich blijft ontwikkelen. Er is niet maar één gesprek dat we moeten voeren, er zijn er altijd meer. Wat tegelijkertijd beangstigend en geweldig is.

We willen mensen een fijne dag bieden, rijk en inspirerend. Maar ik ben ook nieuwsgierig naar hoe we – met vriendelijkheid, compassie en zachtheid – oké kunnen zijn met een gevoel van ongemak. Het gaat niet om het hebben van alle antwoorden, of het doen van grote beloftes. Het gaat erom dat we het bespreekbaar maken dat sommige dingen helemaal niet goed zitten en moeten veranderen. We moeten er meer aan doen. Kunnen we daar oké mee zijn, bij stilstaan? Het is ongemakkelijk. Maar we hoeven elkaar of onszelf er niet om te veroordelen. Het laat ons weten dat we er iets aan willen doen. En het betekent dat mensen zich met elkaar kunnen verbinden om er samen aan te werken, om die gesprekken op te starten. Dit is niet goed genoeg. We willen veranderen hoe het werkt.

#### **Je vertelde dat je manieren verzon om de volledige sector te veranderen. Op welke manier denk je dat het DanceAble Symposium veranderingen teweeg kan brengen?**

Wat ik heel erg hoop is dat het Symposium het werk belicht dat artiesten met en zonder beperking allemaal moeten doen. Dat grotere organisaties, podia en fondsen een verantwoordelijkheid hebben om hun middelen in te zetten om artiesten te steunen. Er individueel aan werken is geweldig, maar het is eenzaam. En ik denk dat we allemaal beperkt zijn in de middelen die we tot onze beschikking hebben. Hoe meer we samenwerken en hoe transparanter we zijn, hoe beter.

Door onder de aandacht te brengen hoe de situatie op dit moment is, in het bijzonder voor artiesten met een beperking, realiseren organisaties zich misschien de noodzaak én de mogelijkheid om ons te steunen. Want voor individuen is dit soort activisme niet vol te houden – niet financieel, niet emotioneel, en praktisch gezien ook niet. Als we echt verlangen naar een meer diverse kunstensector, dan is dat een verantwoordelijkheid die gedeeld moet worden. Artiesten dragen al een zware last. En als je wilt dat artiesten kunst maken, moet je ze daarvoor ook de kans geven. •

**Het DanceAble Symposium wordt op 2 februari 2024 gehouden in Theater aan het Spui. Voor meer informatie of om je aan te melden, ga naar [holland-dance.com](http://holland-dance.com). Kijk op ons YouTube kanaal voor Kimberley Harvey’s keynote speech van de afgelopen DanceAble editie.**



# Marc Brew & Sidi Larbi Cherkaoui, *An Accident*



‘Twee ‘forces of nature’ die op elkaar inwerken en elkaar versterken.’

# Wereldpremière op het Holland Dance Festival



Een van de producties waar wij als Holland Dance Festival-team zelf enorm naar uitkijken, is de door ons gepresenteerde wereldpremière van *An Accident*, een bijzondere, spannende nieuwe samenwerking tussen de Australische danser Marc Brew en de wereldwijd vermaarde Vlaams-Marokkaanse choreograaf Sidi Larbi Cherkaoui. In deze eerste gezamenlijke creatie ontrafelen Brew (performer en co-maker) en Cherkaoui (choreograaf en regisseur) momenten uit ons leven, waarbij ingrijpende gebeurtenissen en beladen herinneringen met én zonder woorden worden verkend – met gebruik van dans, verhalen, film en een auto. Uitgangspunt voor Brew en Cherkaoui was het delen van hun eigen levensverhalen en de belangrijke keerpunten daarin. Voor Brew was dat, voorop, zijn auto-ongeluk, dat hem in 1997 in een fractie van een seconde van een succesvol balletdanser in een verlamde, tot een rolstoel veroordeelde man veranderde.

Volgend op eerdere, bejubelde solo's

Het leerde Brew – die al eerder op ons festival optrad – om ‘out of the box te

denken’ en een nieuwe kijk op dans te ontwikkelen. “Al kon ik niet meer lopen, springen, draaien of mijn voet strekken, ik voelde mij nog steeds een danser. Ik begon te onderzoeken hoe ik kon bewegen met mijn veranderde lichaam, in mijn rolstoel, of daarbuiten, alleen of met anderen.” Dat leidde niet alleen tot opmerkelijke, door pers en publiek bejubelde solo's als *For Now I am...* en *Remember When*, maar inmiddels is Brew ook al jaren succesvol als choreograaf (momenteel is hij associate artist bij het Britse Ballet Cymru) en als artistiek leider van inclusieve dansgezelschappen als Axis Dance Company en zijn eigen Marc Brew Company. Festivaldirecteur Samuel Wuersten: “Marc oogt wellicht fragiel, maar is dat allesbehalve. Hij en Larbi zijn twee ‘forces of nature’ die op elkaar inwerken en elkaar versterken.”

Een ‘aangepaste spons’

Sidi Larbi Cherkaoui is een van de meest gevraagde en met prijzen overladen hedendaagse choreografen van zijn generatie. Al voor zijn eerste creatie, *Anonymous Society* uit 1999, ontving hij diverse internationale onderscheidingen. Sindsdien heeft hij een omvangrijk oeuvre opgebouwd

dat op heel persoonlijke en eigenwijze manier uiteenlopende culturen en hun tradities onderzoekt en bevraagt. Zelf noemde hij zich ooit een ‘aangepaste spons’, omdat hij tal van dansvormen in zich ‘opzuigt’, deze met elkaar verbindt en per voorstelling flexibel inspeelt op de kwaliteiten van zijn dansers en danspartners – of het nu om een Spaanse flamencodanseres, een Zweeds slangenmens, een Indiase kathakdanser, Chinese monniken of om Argentijnse tangodansers gaat. •

*‘A work of harrowing beauty and luminous, life-affirming spirit’*  
— The Herald \*\*\*\* over Marc Brews solo *For Now, I am...*

*‘Sidi Larbi Cherkaoui’s work has always been about making connections: between different dance forms; religions and rituals; art and science (..) Few choreographers match his ability to range across such an ambitious canvas of ideas, or to hold in balance such extremes of beauty and despair’*  
— The Guardian

Vrijdag 2 t/m zondag 3 februari,  
Theater aan het Spui, Den Haag

# Geniet van het festival met het voordelige HDF Abonnement

Dit seizoen hebben we voor het festival bijzondere dansvoorstellingen gebundeld in een abonnement. Zo kunt u genieten van meerdere voorstellingen tegen een gunstig tarief van € 89! (normaal € 119,50)



Op de website vindt u meer informatie over deze vier voorstellingen. Wij placent u op de beste 1<sup>e</sup> rangs stoelen, zodat u zelf niets meer hoeft te regelen. Maar wacht niet te lang met reserveren, want er is een beperkt aantal abonnementen beschikbaar. U kunt dit boeken t/m 30 november 2023!



## Ailey II

vr 26 januari 2024 Amare Den Haag

Al jaren worden de Ailey II-dansers alom geprezen om hun virtuositeit en hun jeugdige, niet te stuiten energie en kracht. Niet voor niets verbinden topchoreografen van over de hele wereld graag hun naam aan dit bijzondere jongerenensemble.



## Marc Brew & Sidi Larbi Cherkaoui

za 3 februari 2024 Theater aan het Spui, Den Haag

*An Accident*, een bijzondere, spannende nieuwe samenwerking tussen de Australische danser Marc Brew en de wereldwijd vermaarde Vlaams-Marokkaanse choreograaf Sidi Larbi Cherkaoui.



## Gibney Dance Company New York

wo 7 februari 2024 Theater aan het Spui, Den Haag

Ook in onze negentiende festival-editie halen wij weer een aantal internationaal in het oog springende dansgezelschappen naar Nederland die hier nog niet eerder te zien waren. In het geval van de New Yorkse Gibney Dance Company gaat het daarbij zelfs om een Europees debuut.



## Silvia Gribaudi

za 10 februari 2024 Korzo Theater, Den Haag

Met gulle humor en radicale empathie verheft de Italiaanse choreografe Silvia Gribaudi ideeën over menselijke onvolmaaktheden tot een kunstvorm, voorbij het gebruikelijke of de clichés.

# Vriendschaps- verzoek



## Word nu Holland Dance Festival Ambassadeur!

Dans raakt je rechtstreeks in hart en ziel. Dans kent geen taalgrenzen. Het is een levensveranderende ervaring die schoonheid toevoegt aan alles wat het aanraakt. Het delen van de kracht van ballet is iets waar we veel om geven. Om dat te kunnen doen, hebben we uw hulp nodig. Als Ambassadeur van het Holland Dance Festival steunt u alles wat we doen – van onze voorstellingen tot onze outreach-programma's. In ruil daarvoor komt u dichterbij de actie dan u ooit voor mogelijk had gehouden.

### Word nu Ambassadeur en krijg een kijkje achter de schermen

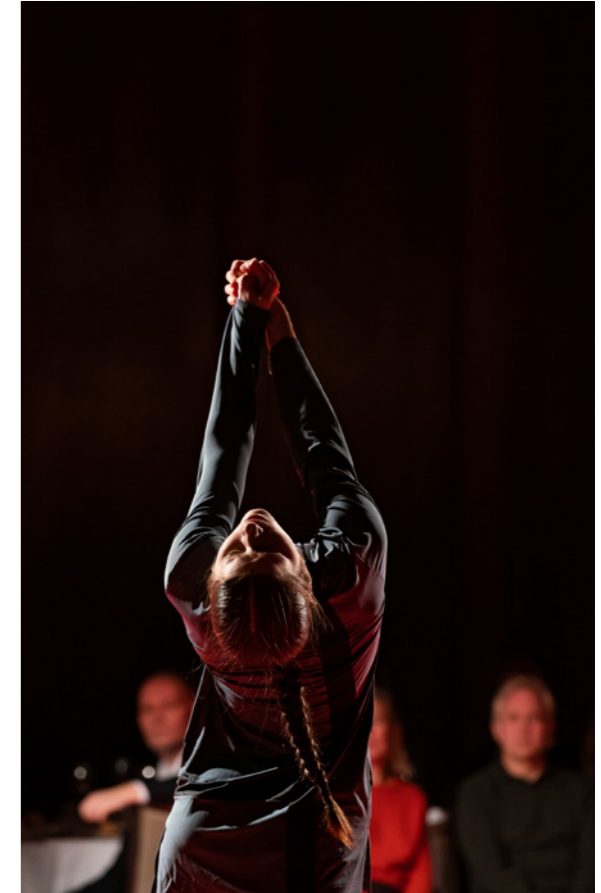
Ambassadeurs van het Holland Dance Festival genieten van exclusieve evenementen en ervaren een persoonlijke band met het festival. Heeft u zich ooit afgevraagd hoe wij ons voorbereiden voor het festival?

*“Als ambassadeurs hebben we het festival zien groeien en elke uitdaging zien aangaan. Ze zijn een familie en een ongelooflijk team. We hebben het geluk gehad om een glimp op te vangen van hoe hard ze werken om het moment zo perfect mogelijk te maken. We voelen ons echt bevoorrecht dat we op de een of andere manier deel mochten uitmaken van zoiets heel bijzonders.”*

— Mariette en René, Gouden Ambassadeurs

Het mag duidelijk zijn, ambassadeurs zijn onmisbaar voor het Holland Dance Festival. Dankzij hun bijdrage kunnen wij meer doen. Daarom hebben ambassadeurs een streepje (of in ons geval een danspasje) voor en geniet u van de onderstaande privileges. Als ambassadeur:

- Krijgt u een vrijkaart voor een voorstelling en tijdens het festival voor het openingsgala;
- Sturen we u als eerste ons magazine *Dance Season* thuis;
- Wordt u uitgenodigd voor kennismakingen met artiesten en choreografen uit de danswereld en met andere Holland Dance Festival ambassadeurs;
- Reserveren wij de beste stoelen voor u voor al onze voorstellingen;
- Maakt u deel uit van een exclusief netwerk;
- Ontvangt u de Ambassadeursnieuwsbrief, waarin alles staat over nieuwe, niet te missen voorstellingen, speciale projecten, interviews en reportages.



### Ervaar de passie

Wilt u uw eigen betrokkenheid bij het Holland Dance Festival vergroten? Overweeg dan om mee te doen met een donatie vanaf € 500 per jaar om een Gouden Ambassadeur te worden en ons succes te steunen op het podium, op het scherm en in onze gemeenschappen. Gouden Ambassadeurs van het festival hebben exclusief toegang achter de schermen: ze kunnen kostuums van dichtbij zien, repetities bijwonen en artiesten en medewerkers ontmoeten.

Voor € 10 per maand of € 15 per maand met uw partner bent u een jaar lang Ambassadeur van Holland Dance Festival. Vanaf € 500 bent u Gouden Ambassadeur. Mogen wij u verwelkomen? Kijk op onze website [holland-dance.com](http://holland-dance.com).



## COLOFON

Holland Dance Festival  
Kantoor: Amare  
Schedeldoekshaven 52, Den Haag  
holland-dance.com

## Hoofdredactie

Arlette Bruser en Merel van Beeren

## Redactie

Astrid van Leeuwen  
Merel van Beeren  
Marijk Kuijt  
Sander van Dijk  
Cherise Nieuwland

## Eindredactie en correcties

Merel van Beeren

## Concept

Chilli Context

## Ontwerp

studio de Ronners

## Foto voorkant

Herve Koubi Company, *SOL INVICTUS*  
Foto: Nathalie Sternalski

## Fondsen – Sponsors

Gemeente Den Haag  
Fonds Podiumkunsten  
Fonds Cultuurparticipatie  
Europese Unie  
Kylían Foundation  
MART  
Droom & Daad

## Van Kleef

Mercure  
Ibis  
Novotel

## Friends in Business

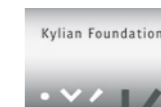
studio de Ronners  
Vanderperk Groep  
Heuvelman Sound & Vision  
Company Fits

## Papier

Ons papier is volledig recyclebaar en biologisch afbreekbaar.  
Daarnaast beschikt het over de certificaten: EU-Ecolabel,  
100%TCF, Austrian Eco-label, ISO9001, ISO 14001, REACH,  
OBA free conformation en Free of Heavy Metals.



Den Haag



MART

droom en daad



MERCURE  
HOTELS



NOVOTEL

holland  
dance  
festival

[holland-dance.com](http://holland-dance.com)